

Texty, které edice Diels-Kranz uvádí jako

IMITACE HÉRAKLEITA

C 1

Hérakleitos C 1 = Hippokratés, De victu I, 3 - 24 (De diaeta I-IV, ed. É. Littré)

Části obsáhlého hippokratovského spisu *O životosprávě (Peri diaités)*:

C 1, 3

Jako všechny živé bytosti sestává i člověk ze dvou [z ohně a vody], různících se co do moci, ale shodných co do potřebnosti, totiž ohně a vody. Spojení obou je dostačující jak pro ně navzájem, tak pro vše ostatní; avšak každý odděleně nepostačuje ani sobě samému, ani ničemu jinému. Každý z nich má takovouto moc: Oheň může vším pohybovat, voda může všechno žít. V jednotlivých věcech však každý vládne i je ovládán, nejvíce i nejméně, nakolik je to možné. Ani jeden z nich však nemůže vládnout totálně z následujících důvodů: Jakmile oheň stráví poslední zbytek vody, dojde mu potrava a odvrátí se tam, odkud očekává potravu. Jakmile voda zhasí poslední zbytek ohně, zanechá pohybu a zůstane tam; pokud však stojí, nemá už sílu, takže je ohněm, který jí proniká, spotřebována k výživě. Proto žádný z nich nemůže úplně převládnout. Pokud by však někdy byl jeden z nich úplně přemožen druhým, pak by nebylo nic z toho všeho, co nyní je. Když se to se vším má takhle, tak budou vždy a žádný z těch dvou nebude chybět. Jak jsem řekl, oheň a voda přece postačují všem věcem veškerenstva, v největší i nejmenší míře stejně.

C 1, 4

Z těch dvou přísluší každému něco: Ohni horko a sucho, vodě pak chladno a vlhko. Předávají si to ovšem navzájem: Oheň [dostává] od vody vlhkost, vždyť v ohni je také vlhkost. Voda pak (dostává) od ohně sucho, neboť uvnitř ve vodě [bývá i] sucho. Když se to s ohněm a vodou má takto, odlučuje od sebe navzájem mnoho velmi různých druhů semen a živých bytostí, které jsou navzájem nestejně, jak co do vzhledu, tak moci. Když [oheň a voda] nikdy nezůstávají [v klidu], nýbrž proměňují se vždy tak i onak, potom i všechno to, co se od nich odlučuje, vzniká nutně jakožto navzájem nepodobné. Žádná z věcí tedy nezaniká, ani nevzniká něco, co by už nebylo. [Všechny věci] se proměňují [pouze] tak, že se směšují a rozlučují. U lidí je ale zvykem nazývat růst z Hádu na světlo vznikem, záhubou pak zmizení ze světla do Hádu. Důvěřují totiž spíše očím než důmyslu (viz B 78), i když oči nejsou náležité ani k posouzení toho, co vidí (viz B 56). Já to však chci vyložit důmyslem (viz B 41). Žije totiž to i ono [vznikající i zanikající]: Nic, co je živé, nemůže zahynout, leda spolu s veškerenstvem. Kam by totiž zahynulo? A to, co není, nemůže vzniknout. Odkud by se vzalo? Všechno se zvětšuje i zmenšuje, až po to největší i nejmenší z možných. Když tedy promlouvám o vzniku a zániku, činím tak jenom proto, abych to přetlumočil běžným lidem; ozřejmují tím směšování a rozlučování. Má se to takhle: Vznik a zánik je totéž, směšování a rozlučování je totéž, každé vůči všemu i všechno vůči každému je totéž - a nic z toho všeho

není totéž. Zvyk [jazyka] je totiž v tomhle protikladný vůči přirozenosti (viz Empedoklés, Anaxagorás B 17).

C 1, 5

Všechno božské i lidské se podle proměn ubírá nahoru i dolů (B 60, B 62). Den i noc [se střídají] co do největší a nejmenší míry (B 57): Jako má Luna svoje maximum i minimum, díky přístupu ohně a vody, tak i Slunce [střídá] zvětšování a zkracování (viz B 100, B 94), všechno je i není totéž. Světlo je Diem, tma Hádem, světlo Hádem, tma Diem (viz B 32); téká a posouvá se jedno sem, druhé onam; v každé době, v každém místě; jedno vykonává činnost toho druhého a naopak. A [mnozí lidé] nevědí, co dělají (B 1), avšak domnívají se, že vědí, co dělají (B 17). Nerozpoznávají to, co vidí, i když se jim všechno děje podle božské nutnosti (B 72, B 137, B 1, B 80); jak to, co chtějí, tak to, co nechťejí (B 110). Když jedno ubíhá tam, jiné onam, přece se tím obojí navzájem směšuje a tak každé naplňuje úděl, jak k většímu (B 25), tak k menšímu. Vše zaniká od jiného (Anaximandros B 1), větší od menšího a menší od většího. Větší roste z menšího a menší z většího (B 126b).

C 1, 6

Všechno ostatní je uspořádáno, duše člověka i jakékoliv tělo nebo duše. Skrze ni vnikají do člověka částičky částí, všechno z veškerenstva, co je smíšeno z ohně a vody; jedno, aby bralo, druhé, aby dávalo. A to, co bere (zachvacuje, viz B 66) činí větším; zatímco to, co dává, menším. Dva lidé řežou dřevo: Jeden tahá, druhý tlačí - oba však dělají totéž. Dělají menší [kusy], když [jich] dělají více. Taková je i přirozenost lidí: Jedno tlačí, druhé tahá; jedno dává, druhé bere. A čemu dává, z toho bere; a čemu dává, to zvětšuje; z jednoho bere, jiné zmenšuje. Každé z toho si střeží svoje místo: Co se zmenšuje, to se odlučuje na slabší místo. Co postupuje k většímu, to smíšením přechází do většího uspořádání. Co je však cizí a nepodobné, to je vytlačováno do jiného místa. (...)

C 1, 7

Nebudu se zabývat ostatními živými bytostmi a ozřejmím to, co se týká člověka. Do člověka vniká duše, držící spojení ohně a vody, podíl těla člověka. Tyto [podíly] jsou jak ženské, tak mužské, početné a rozmanité, živí se a rostou tímtež, čím člověk. Je nutné, aby každá živá bytost v sobě měla všechny ty díly. Čeho nějaký díl by totiž od počátku neměla, to by nemohlo růst ani tehdy, kdyby přicházelo sebevíce potravy, ani kdyby jí přicházelo málo. Když má všechny, roste každý [podíl] na svém místě (viz Anaxagorás B 10, A 41). Potravou mu je sucho od vody a vlhko od ohně; jedny [podíly] tlačí dovnitř, jiné ven. Jako když dva tesaři řežou dřevo: Jeden tahá, druhý tlačí - a oba dělají totéž. Když na jedné straně tlačí pilu dolů, tak jde na druhé straně nahoru, jinak by to přece nešlo. Kdo by to vzal násilím, všechno by zničil. Tak je to i s potravou člověka: Něco tahá, něco tlačí; co se napře dovnitř silou, jde ven. Kdo by to mimo vhodný čas vzal násilím, všechno by zmařil.

C 1, 8

Po určitý čas má každý podíl své uspořádání, dokud se nestane, že už nemůže přijímat potravu, protože nemá vhodné místo. (...) Potom mužské i ženské podíly změní své umístění,

díky síle a nutnosti uspořádání. Co pak dříve naplní určený úděl, to se první odlučuje, aby se současně smísilo (A 18). Každé se totiž nejprve odlučuje, aby se však zase smísilo. Když opustí svoje místo a dosáhne správnou harmonii, která má tři souzvuky, když projde všemi, žije a roste zase z těchže podílů jako předtím. Když ale nedocílí harmonii a souzvuk nízkých tónů s vysokými - ani v kvartě, ani v kvintě, ani v oktávě - pak je výsledek falešný, i kdyby k harmonii chyběl jen jediný tón (viz B 10, A 22). Přechází totiž od většího k menšímu před [svým náležitým] údělem, protože živé bytosti nerozpoznávají, co činí (B 17).

C 1, 9

Pokud jde o mužské a ženské části, postupně v řeči ozřejmím, proč vznikají obojí. Když každé z nich přijde [do těla] a dosáhne harmonie, je vlhké a je ohněm uvedeno do pohybu. Pohybované je pak živeno ohněm a je mu přiváděna potrava z toho jídla a vzduchu, které vcházejí do ženy. (...) Tuhé části (...) kosti, šlachy. (...) Oheň, uzavřený nejvíc uvnitř, je největší a tvoří si největší průchod, neboť je tam nejvíc vlhkosti a nazývá se to břišní dutina. (...)

C 1, 10

Shrnuji: Oheň uspořádal všechny části v těle na místa jim náležitá, podobně jako veškerenstvo (viz B 31, B 30, B 67), malé vůči velkým a velké vůči malým. Největší - tedy břišní dutina - je zásobárnou pro sucho i vlhko, aby všemu dávala i od všeho brala, mocí se podobá moři (viz B 31), které mořské živočichy živí, jim nesouladné však hubí (B 61). Kolem (...) pak jako zemi [uspořádal kůži]. (...) V tom všem si oheň utvořil tři oběhy, které se navzájem vymezují zevnitř i zvenčí: Jeden jako břišní dutinu vlhkostí, mocí podobný Luně. Jeden ve vnějším obalu (kůže) jako obklopující klenbu, mocí podobný hvězdám. A uprostřed ten, který je vymezený zevnitř i zvenčí [analogický Slunci]. Ten je nejteplejší a nejsilnější oheň, vládne všemu, všechno spravuje podle přirozenosti, není postižitelný ani zrakem, ani hmatem. V něm je duše, mysl, rozvaha, růst, pohyb, zmenšování, rozlučování, spánek, probuzení. Toto řídí všechno skrze všechno (B 41) a to jak zde [v člověku], tak i onde [v kosmu] - a nikdy neodpočívá (B 16, B 84).

C 1, 11

Lidé však nedokážou skrze zjevné pozorovat nezjevné. Ačkoliv běžně provozují různá umění, která jsou podobná lidské přirozenosti, nepoznávají to. Mysl bohů sice naučila lidi napodobovat božská umění; přesto poznávají jenom to, co dělají, ale nepoznávají, co napodobují. Vše je totiž podobné i nepodobné, vše je souladné i protikladné (B 8, B 10), smluvené i nesmluvené, mající důmysl a bez důmyslu. Způsob každého z nich je nanejvýš protikladný, když je souhlasný. Vždyť zákon a přirozenost, díky nimž všechno děláme, ač jsou souhlasné, spolu nesouhlasí (B 50). Zákon totiž lidé stanovili sobě samým, aniž by poznávali, čeho se týká, zatímco přirozenost všeho uspořádali bohové. Co však ustavili lidé, to nikdy nezůstává stejné, a to ani správně, ani nesprávně. Cokoli však utavili bohové, je vždy správně; tím se liší správné a nesprávné.

C 1, 12

Ukážu teď, že zjevná umění jsou podobná zjevným i nezjevným pohybům člověka. Takové je např. věštecké umění: Zjevným poznává nezjevné (viz B 54, B 55; viz Solón u Stobaia III, 1, 172) a nezjevným zjevné, přítomným budoucí a díky zemřelým živé; a díky nerozumným věcem chápe. Vědoucí chápe vždy správně, ale nevědoucí pokaždé jinak. Takto [věštecké umění] napodobuje život a přirozenost člověka: Muž měl styk se ženou a počal dítě, zjevným se pozná nezjevné, které se teprve stane. Nezjevný důmysl člověka poznává zjevné a mění se od dětství do dospělosti, skrze přítomné rozpoznává budoucí. I když mrtvý není podobný živému, tak živý díky mrtvému ví, co je živé. Žaludek nechápe: díky němu chápeme žízeň a hlad. Pohnutky věšteckého umění a lidské přirozenosti jsou tytéž: vždy správně pro poznávající a vždy pokaždé jinak pro nepoznávající.

C 1, 13

Díla s železem: Kováři svým uměním železo změkčují, vanutím vynucují oheň, prospívají mu tím, že je zbavují výživy [pro oheň, tedy vody]. Když je učiní měkkým, kovají je a utvářejí, pak se stane tvrdým díky výživě od jiné vody. Totéž zakouší člověk od cvičitele: Ohněm [námahou] mu odebírají jeho výživu, je udýchaný. Když takto změkne, kují ho, třeou a čistí; proudem vod odjinud se pak stává pevnějším.

C 1, 14

A valcháři (viz B 59) dělají totéž: Dupají, mlátí a natahují. Tím, že s ní [látkou, cupaninou] jednají drsně, ji činí pevnější; odstřiháváním toho, co přečnivá, a zplstěním ji činí krásnější. Totéž zakouší člověk.

C 1, 15

Ševci rozdělují celek a díly - a kusy tvoří celek, když ševci řezáním a šitím dělají z chatrných bot zdravé. I člověk zakouší totéž: Z celku se vydělují části a složením vzniká z částí celek. Lékaři uzdravují chatrné [části], když je probodávají a řežou (viz B 58). A toto je lékařství: Zbavit člověka strážně a učinit zdravým - tím, že ho zbaví toho, co působí bolest. Přirozenost ví samočinně totéž: Sedící zakouší bolest, když vstává, pohybující se zakouší bolest při odpočívání; a další takové věci mají přirozenost a lékařství společné.

C 1, 16

Dva tesaři řežou, jeden tlačí, druhý tahá; oba dělají totéž. Řežou, jeden tahá, druhý tlačí. Silou se obracejí hned nahoru, hned dolů. Když řežou na kusy, vytvářejí množství - a když dělají množství, tvoří kusy. Napodobují přirozenost člověka. Dech jednou tahá, jindy tlačí; když činí obojí, působí totéž. Když se pokrm tlačí dolů silou, obrací se hned nahoru. (...)

C 1, 17

Zedníci dělají z rozdílných [částí] souladné [dílo]. To, co je suché, zvlhčují; co je mokré, to vysušují (B 126); celek rozdělují a rozdělené sestavují. Kdyby to tak nebylo, nedařilo by se jim to tak, jak je třeba. Napodobují lidskou životosprávu: Zvlhčují suché, suší vlhké; celek rozdělují, rozdělené spojují. To všechno je co do přirozenosti rozdílné i souladné (B 10).

C 1, 18

Umění hudby musí nejprve ozřejmit, jaká tónina byla zvolena. Řady z těchže [intervalů] nejsou tytéž; co do pojmenování sice jsou stejné, sestávají však z tónů vysokých i nízkých, takže co do kvality tónu nejsou stejné. Největší intervaly [oktávy a kvinty] jsou nejsouladnější, zatímco nejmenší intervaly [sekunda] nejhůře ladí (B 8). Kdyby však někdo učinil všechny intervaly stejné, nebylo by to lahodné. Nejvíce potěší velmi četné proměny a nejrozmanitější intervaly. Kuchaři připravují lidem pokrmy tak, že míchají rozličné potraviny, rozdílné i souladné; takže mohou z těchže surovin dělat různá jídla a nápoje. Kdyby dělali všechno stejné, nebylo by to lahodné. Nebylo by to náležité ani tehdy, kdyby to všechno dělali v jedné nádobě. Hudební nástroje se ladí tu vysoko, tu nízko. Jazyk napodobuje hudbu, když rozlišuje měkkost a ostrost (...) i souzvučnost a nesouzvučnost. Vydávají se tóny vysoké i nízké; nezní to však správně, když nízké znějí jako vysoké a vysoké jako nízké. Krásně provázaná řeč působí svou souladností potěšením, neladná však trýzeň.

C 1, 19

Koželuhové kůže natahují, třou, češou, myjí. Stejná je péče o děti. Ti, kdo pletou, pletou v kruhu: Začínají od konce a končí na začátku (B 103). Stejný je oběh v těle: Začíná tam, u čeho končí.

C 1, 20

Ti, kdo pracují se zlatem, je tepou, čistí a taví mírným ohněm, nikoliv prudkým. Po přípravě je používají na různé věci. Člověk obilí mlátí, čistí, mele a peče pomocí ohně. V těle se pak nestráví prudkým ohněm, ale mírným.

C 1, 21

Sochaři tvoří tak, že napodobují tělo - vyjma duše, netvoří bytost mající důvtip - z vody a země tak, že vlhké vysušují a suché zvlhčují (B 126). Odebírají z přebytku a přidávají tam, kde se nedostává; tak jejich dílo roste, od nejmenšího po největší. Totéž zažívá člověk: Roste odmala do plné velikosti, z přebytečného ubírá a tomu, čeho se nedostává, přidává (B 126b); suché zvlhčuje a vlhké vysušuje.

C 1, 22

Hrnčíři otáčejí kruhem a ten se nevychyluje ani dopředu, ani dozadu. Otáčejí s ním na obě strany, což je současně napodobením vesmírného kruhu. Na tomtéž otáčejícím se kruhu vyrábějí rozličné věci - z té samé [hlíny] a týmiž nástroji - a přece nejsou žádné výrobky stejné, ale navzájem různé. Stejně tak je to s lidmi i s ostatními bytostmi, které vnímají: Všechno činí v tomtéž kruhu, jsou ze stejných [živlů], ale nejsou si podobní, i když si pomáhají týmiž prostředky: z vlhkých činí suché a ze suchých vlhké (B 126).

C 1, 23

S gramatikou je to také tak: Spojuje podoby [vokály], znaky lidských zvuků, schopnost pamatovat si minulé; objasňuje, jak má být co vysloveno. Poznání čerpá ze sedmi vokálů

(*alfa, epsilon, éta, ióta, ýpsilon, omikron, ómega*). Toto vše člověk provádí, ať je nebo není gramotný. Díky sedmi podobám vzniká u lidí také smyslové vnímání: sluch pro hluky, zrak pro zjevné věci, nos pro vůni, jazyk pro chuť příjemnou i nepříjemnou, ústa pro rozmlouvání, tělo pro dotýkání horka nebo chladna, průchody dechu dovnitř a ven. Díky tomu lidé docházejí poznání (viz B 55).

C 1, 24

Taktěž [sportovní] zápas a cvičení: Učí přestupovat zákon podle zákona, křivdit spravedlivě, klamat, krást, loupit, páchat násilí, dělat nejkrásnější i nejodpornější věci (viz B 102, B 15). Kdo tak nečiní je špatný, kdo tak činí, je dobrý. Je to přehlídka hloupostí mnohých (B 2). Ti se na to dívají a soudí, že jeden z těch všech je dobrý (viz B 49, viz Xenofanés B 2), ti ostatní zase špatní. Mnozí žasnou (viz B 87), nemnozí rozpoznávají! Když lidé přijdou na trh, jednají stejně: Klamou jak ti, kdo prodávají, tak ti, co kupují. Obdivován je ten, kdo nejvíc podvádí (viz B 28, B 81). Při pití (viz B 95) a zběsilém povyražení dělají totéž: Závodí, potýkají se, bijí se, kradou a podvádějí se; jednomu ze všech je přisouzeno vítězství. [Na divadle] se předstírá a klame: V postavách herci něco jiného mluví a něco jiného si myslí; titíž vystupují a odcházejí [jako] nikoliv titíž. V člověku je [možnost] jinak mluvit, avšak jinak jednat - a být sebou samým i nebýt sebou samým (B 49a); jednou má nějaký záměr (B 78), jindy zase jiný. Takto mají všechna umění něco společného s lidskou přirozeností.

C 1, 34.8-14

Pokud by někdo nevěřil, že se duše smíchá s přirozeností (var: s duší), nechť se podívá na uhlí. Když k ohořelému uhlí přidáme neohořelé, silné k slabému, přidáme mu potravu. Vše bude mít stejné tělo a jedno nebude odlišné od druhého, ať už byly zažehnuty v kterýchkoliv tělech; právě tak to bude všechno. Když spotřebují dodanou výživu, rozloučí se v nezjevné. A toto prodělává i lidská duše.

C 1, 35.1-11

S takzvanou rozvahou a hloupostí duše se to má takto: Když se v těle smíchá nejvlhčí oheň a nejsušší voda, jsou nejrozáznější, protože oheň má vlhkost z vody a voda sucho od ohně. Jsou nejvíc soběstační: Ohni nechybí výživa, nemusí pro ni daleko putovat a vodě nechybí potřeba pohybu natolik, aby byla zatuchlá. Takto jsou nejvíce soběstační, jak každý zvlášť, tak oba smíchání dohromady. Když totiž nejméně chybí to sousední, přistoupí k nejbližší věcem přítomným; oheň se hýbe nejméně a bez donucení, voda nejvíce a bez použití síly. Duše takto smíchaná je nejrozáznější a má nejlepší paměť.

C 2

Hérakleitos C 2 = Hippokratés, *De alimento*, ed. É. Littré

Vybrané výroky hippokratovského spisu *O výživě (Peri trofés)*:

C 2, 1

Potrava a druhy potravy, jedna a mnohé: (...)

C 2, 2

Rostou a sílí svaly i podobné i nepodobné; všechno, co je v jednotlivých [bytostech] podle přirozenosti každé z nich a vzhledem k možnosti, kterou má ad počátku.

C 2, 9

Počátek všech je ale jeden i konec všech je jeden a tentýž je konec a počátek (B 103).

C 2, 12

Potrava všeho škodí i prospívá k zahřátí, škodí i prospívá k ochlazení, škodí i prospívá k síle.

C 2, 15

Přirozenost ve všem vystačí všemu.

C 2, 17

(...)

Tyto všechny věci jsou jedné přirozenosti i nejedné: Všechny jsou to mnohé přirozenosti i jedna.

C 2, 24

Veliký počátek dosahuje k nejkrajnější části; z nejkrajnější části se navrácí k velkému počátku. Je jedna přirozenost: být a nebýt.

C 2, 40

(...) Vlastní šťávy škodí, cizí šťávy škodí, cizí šťávy se snášejí, vlastní šťávy se snášejí, vlastní šťávy se snášejí; shodné se neshoduje, neshodné se shoduje. (...)

C 2, 45

Cesta nahoru-dolů, jedna. (B 60)

C 2, 55

Vlhkost je dopravním prostředkem potravy.

C 3

Toto označení edice Diels-Kranz podivuhodně sdružuje 2 zlomky Skythínovy (u Plútarcha a u Stobaia), část Kleanthova *Hymnu na Dia* a část Lúkianovy *Dražby životů*:

C 3. 1. = Skythínos z Teu, *Iamboi peri fyseós*, fragment 1 West = Plútarchos, *De Pythiae oraculis* 17, 402a10-b1, ed. W. Sieveking (v překladu R. Hoška)

[... Skythínos ... o lyře:]

- 1 ... tím se Diu podobá – fragment 1 West
 krásný Apollón, že lyrou začátek i konec dá
 3 všemu, za tepátka má on slunce jasný paprsek.

C 3. 2. = Skythínos z Teu, *Iamboi peri fyseós*, fragment 2 West

(Překlad R. Hoška. Jiná verze je ovšem je u Stobaia, *Anthologium I*, 8, 43; p. 108, 6 W. – a ještě jinak čte edice Diels-Kranz podle Wilamowitze.)

- 1 Poslední a první z všeho, v sobě všechno mající!
 Vždy jsi jeden a ne jeden; zde jsi, když jsi minul už,
 3 a když jsi tu, odcházíš zas; v protikladné poloze
 týž se vždycky objevíš zas...
 5 Pro nás zítřek včerejškem je, včerejšek je zítřkem zas.

C 3. 1+2:

Pokus o doslovnější převod co do významů, podle souvislého Westova čtení (M.L. West, *Iambi et elegi Graeci*, vol. 2. Oxford, Clarendon Press, 1972)

[Skythinos ... mluví o lyře, kterou]

- 1 uvádí v soulad
 Apollón podobný Zénovi, když veškeru [lyru, rozuměj: jakožto svět], začátek i konec
 3 pospolu drží, za trsátka má však jasné světlo Slunce.

- 1 Poslední i první ze všeho, v sobě samém všechno držící:
 Vždy jeden a ne jeden, neboť znovu přichází, který pomíjí
 3 z toho, co jest, sobě protikladnou cestu
 každoročně (...) pro nás je však zítřek
 5 třetím včera, včerejšek je zase zítřek.

Prozaická parafráze C 3. 2. = Stobaios, *Anthologium I*, 8, 43; p. 108, 6 Wachsmuth-Hense:

Ze Skythínova díla *O přírodě*:

Čas je poslední i první ze všeho, všechno podržuje v sobě a je vždy jeden. A není, co z přítomnosti pominulo sobě protikladnou cestou pomíjejících. Vždyť zítřek bude jeho dílem včerejškem, včerejšek však [býval?] zítřkem.

Text C 3. 2. podle edice Diels-Kranz (podle Wilamowitzova návrhu):

- 1 ... čas je ze všeho
poslední i první, všechno má v sobě
3 a je jeden i není; vždy však mizí ze jsoucího (z přítomnosti?)
a sám je přítomný sobě protikladnou cestou,
5 jeho dílem (se) nám totiž zítřek (stává) včerejškem, tu včerejšek zítřkem.

C 3. 3. Žádnou položku C 3. 3. edice Diels-Kranz neuvádí!

C 3. 4. = Kleanthés z Assu, Hymnus, fr. 537, 3-9 von Arnim (u Stobaia I, 12; p. 25 W.)

- 3 Die, vůdce přirozenosti, jenž řídíš zákonem všechno, buď zdrav!
Vždyť všem smrtelníkům je dovoleno Tě oslovovat;
5 jsou přece Tvůj rod a obdrželi nápodobu [Tvého] hlasu,
jediní ze smrtelných, co žijí a pohybují se na zemi.
7 Proto Tě mám slavit a vždy zpívat o tvé moci.
Tebe je celý ten svět, jenž se okolo země točí,
9 poslušen, kudy jej vedeš, a rád se Ti ovládat dává.

C 3. 5. = Lúkianos, Vitarum auctio 14, 4-28 (překlad Václava Bahníka)

Kupec: Mám dojem, že bude mnohem lepší promluvit si s tebou, můj milý. Proč pláčeš?
Hérakleitos: Protože, cizince, považuji lidský osud za truchlivý a hodný jen slzí. Nic určeného lidem není prosto pomíjivosti, proto je lituji a naříkám nad nimi. A to ještě s přítomností to není tak hrozné, ale budoucnost, to je jen hoře a nic než hoře, myslím ten světový požár, který všechno zničí. Nad tím hořekuji, i nad tím, že nic není v přírodě trvalé, ale všechno je promícháno a zamotáno dohromady, radostné s neradostným splývá v jedno, stejně jako znalost s neznalostí, velké s malým, protože všechno přechází nahoru a dolů a mění se jako hříčka času.

K: Co je čas?

H: Chlapec, který si hraje s kostkami a běhá sem a tam.

K: Co jsou lidé?

H: Smrtelní bozi.

K: A co jsou bozi?

H: Nesmrtelní lidé.

K: Mluvíš v hádankách, příteli, nebo sestavuješ slovní hříčky? Ty jsi úplně jako Apollón, z tvých odpovědí také není člověk moudrý, jako z jeho věštek.

H: Mně na vás totiž vůbec nezáleží.

K: Pak si tě také žádný rozumný člověk nekoupí.

H: Pro mne za mne může stihnout ten nejhorší konec všechny, ať už mě chtějí koupit, nebo ne.

K: S tím je to tak špatné, že už to hraničí se šílenstvím. Ani jednoho z nich [společně s hérakleitem byl prodáván Démokritos] si nekoupím.